

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Arealstatistikk: Dyrkbar myr

NIBIO RAPPORT | VOL. 5 | NR. 49 | 2019

Geir-Harald Strand, Knut Bjørkelo, Arne Bardalen
NIBIO Kart og statistikk

TITTEL/TITLE

Arealstatistikk: Dyrkbar myr

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Geir-Harald Strand, Knut Bjørkelo, Arne Bardalen

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
27.03.2019	5/49/2019	Åpen	11381	19/00441
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-02314-2	2464-1162	28	-	

OPPDRAUGSIVER/EMPLOYER:

NIBIO Kart og statistikk

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

STIKKORD/KEYWORDS:

Dyrkbart areal, Myr

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Arealstatistikk

SAMMENDRAG/SUMMARY:

NIBIO ved divisjon Kart og statistikk har tilrettelagt data for regionale og lokale analyser av myr-andelen på dyrkbart areal. Rapporten viser hvilke regioner som har særskilt høy andel myr på dyrkbart areal. Det går også frem av analysene at det er enkelteidommer i alle deler av landet, hvor en svært høy andel av det dyrkbare arealet er myr. Databasen utgjør en databeredskap som vil være nyttig i forvaltning og planlegging, med utgangspunkt i et eventuelt forbud mot myr dyrking med tilhørende dispensasjonskriterier.

LAND/COUNTRY:	Norge/Norway
FYLKE/COUNTY:	Flere
KOMMUNE/MUNICIPALITY:	Flere
STED/LOKALITET:	Flere

GODKJENT /APPROVED

HILDEGUNN NORHEIM

PROSJEKTLÉDER /PROJECT LEADER

GEIR-HARALD STRAND

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

NIBIO ved divisjon Kart og statistikk har tilrettelagt data for regionale og lokale analyser av myrandelene på dyrkbart areal. Denne rapporten dokumenterer datagrunnlaget og den tilhørende datastrukturen. Rapporten inneholder også enkelte analyser av materialet, som viser hvilke regioner som har særskilt høy andel myr på dyrkbart areal. Det går også frem av analysene at det er enkelteiendommer i alle deler av landet, hvor en svært høy andel av det dyrkbare arealet er myr. Databasen utgjør en databeredskap som vil være nyttig i forvaltning og planlegging ved oppdyrking av nye arealer.

Data er behandlet og tilrettelagt av Knut Bjørkelo. Arne Bardalen har stått for den faglige kvalitetssikringen av analysene.

Oslo, 27.03.2019

Geir-Harald Strand

Innhold

1 Sammen drag og vurdering	5
2 Innledning	7
3 Datamateriale	9
4 Dyrkbart areal - Kommun nivå	12
5 Tilgjengelig dyrkbart areal	19
6 Tilgjengelig dyrkbart areal per eiendom	23
Litteratur og referanser	27

1 Sammen drag og vurdering

Rapporten sammenfatter en serie beskrivende, arealstatistiske analyser av innslaget og fordelingen av myr i det dyrkbare arealet i Norge. Rapporten dokumenterer et nasjonalt datasett som også kan benyttes til å belyse andre arealstatistiske problemstillinger enn de som er utredet her.

I analysene legges det til grunn en serie forutsetninger, for eksempel en avgrensning av hvilke teknisk sett dyrkbare arealer som ansees å være reelt tilgjengelige for nydyrking. Slike forutsetninger kan bestrides, og alternative forutsetninger kan gi andre resultater enn de som legges fram her. Fordelen ved å ha et dokumentert, nasjonalt datasett i bunnen er da at det er forholdsvis enkelt å gjøre nye beregninger med ulike forutsetninger. Resultatene blir transparente og sammenlignbare. Dette kan gi grunnlag for et faktabasert, politisk ordskifte.

Datagrunnlaget for denne rapporten gir ikke et fullstendig bilde av det ressursgrunnlaget som kan være tilgjengelig for den enkelte landbrukseiendom, men gir et mer konkret og kvantitativt svar på noen av de spørsmål som har vært reist knyttet til omfanget av konsekvenser med innføring av lovforbud mot oppdyrking av myrjord

Det er registrert 12 806 634 dekar dyrkbar jord i Norge. Av dette utgjør myr en drøy tredjedel (37 %). Djup myr alene utgjør 23,5 %.

Myrandelen av det dyrkbare arealet i Norge er geografisk skjevfordelt. I enkelte områder er størsteparten av det dyrkbare arealet myr. I Vest-Agder (61 %) og Hordaland (51 %) er mer enn halvparten av det dyrkbare arealet myr. I disse to fylkene er det imidlertid lite dyrkbart areal totalt sett. Det også regional variasjon innenfor fylkene og lokal variasjon innenfor den enkelte kommune. I 387 (av 421 kommuner) finnes det, blant de landbrukseiendommene som har dyrkbart areal, både enkelteieendommer hvor alt dyrkbart areal er myr og enkelteieendommer hvor alt dyrkbart areal er mineraljord. Dette understreker at det er stor lokal variasjon.

Rapporten definerer *Tilgjengelig dyrkbart areal* som areal som

- er kartlagt som *dyrkbar jord* i digitalt markslagskart
- ikke er vernet
- ligger på landbrukseiendom med normale (avklarte) eierforhold
- ligger på landbrukseiendom som drives av eier selv (drives ikke som leiejord)
- er klassifisert som *lettdrevet* (A-jord)

Det *tilgjengelige dyrkbare arealet* utgjør etter denne avgrensningen 3 033 470 dekar. Dette utgjør 23,7 % av alt dyrkbart areal. Det tilgjengelige dyrkbare arealet fordeler seg på 27 890 landbrukseiendommer i 413 (av 421) kommuner.

På eiendomsnivå er det 1 756 landbrukseiendommer (i drift) som har dyrkbart areal, hvor alt dyrkbart areal er myr. Det dreier seg ofte om relativt små enheter. Disse 1 756 landbrukseiendommene eier i gjennomsnitt 20,07 dekar dyrkbart areal (grunn eller djup myr). Eiendommene er fordelt på 284 kommuner, med fra 1 til 52 eiendommer i denne kategorien. Det tilgjengelige dyrkbare arealet på disse eiendommene varierer mellom 1 og 497 dekar.

I enkelte regioner er en betydelig andel av det dyrkbare arealet myr, enten man ser på det totale dyrkbare arealet eller det tilgjengelige dyrkbare arealet gitt forutsetningene om eierskap, vern og terrengforhold. Kysten av Sørlandet, sentrale deler av Vestlandet, områder i Møre og Trøndelag samt deler av Nordland peker seg ut som regioner med særlig høy myrandel.

Samtidig går det fram av analysene at det lokalt, i alle deler av landet, finnes enkelteieendommer og enkeltforetak hvor en stor andel av det dyrkbare arealet er myr.

Analysene som er ligger til grunn for beregningene i denne rapporten bygger på forutsetninger som kan diskuteres. Det er ikke tatt hensyn til transportavstander eller arrondering av jordbrukseiendommer. Verneforskriftene for verneområder er ikke undersøkt, selv om de i varierende grad åpner for nydyrking. I tillegg til totaltall for dyrkbart areal er det utført beregninger for dyrkbart areal på eiendommer hvor eier søker om produksjonstilskudd. Det er ikke utført egne beregninger for dyrkbart areal på landbrukseiendommer som er i bruk, men utelukkende drives av leietagere. Det er ikke gjort noen vurdering av økonomien i dyrking av leid jord, kjøp av tilleggsareal for nydyrking eller av mulighetene til å iverksette jordskifte for å skaffe egnet tilleggsareal for nydyrking. I arbeidet med rapporten er det imidlertid gjort en tilrettelegging av data som kan inngå i slike analyser. Det er også mulig å supplere datamaterialet med ytterligere informasjon for å gi grunnlag for andre analyser om det er behov for dette.

Dette arbeidet har tilrettelagt data som kan benyttes i dokumentasjon, planlegging og nedskalerte analyser på lokalt og regional nivå. Innenfor en region eller en kommune kan det være av interesse å gjennomføre lignende analyser av delområder, grunnkretser og enkelteiendommer. Dette kan være et relevant materiale å benytte i forvaltning og planlegging ved oppdyrking av nytt areal, også med utgangspunkt i et eventuelt forbud mot myr dyrking med tilhørende dispensasjonskriterier.

2 Innledning

Dyrkbar jord (også kalt dyrkingsjord) er areal som er godt egnet til oppdyrking. Dette arealet er en del av det nasjonale ressursgrunnlaget for jordbruk og matproduksjon. Det har derfor lenge vært arbeidet med å skaffe oversikt over den dyrkbare jorda. Da Jordregisterutvalget (oppnevnt av Landbruksdepartementet 20.10.1955) avga sin innstilling (11.01.1957) pekte utvalget på at oppgavene over både dyrka og dyrkbar jord var mangelfulle. Utvalget foreslo å opprette et *Jordregister* som også skulle omfatte dyrkbar jord. Utvalget konstaterte også at «*et økonomisk kartverk vil kunne gi den mest fullkomne form for et jordregister*».

Samme år (12.07.1957) nedsatte regjeringen et *utvalg for koordinering og kontroll av økonomiske målinger* (Folstad-komiteén, også omtalt som *Kartkomiteén av 1957*). Komiteén anbefalte etablering av et *Kartråd* for koordinering og kontroll av (lokale og regionale) økonomiske målinger, samt et sentralarkiv for slike økonomiske kart, men ikke noe samlet, nasjonalt økonomisk kartverk. Komiteén nevner imidlertid behovet for å få tegnet inn grensene for dyrket og dyrkbar mark på økonomiske kart.

En rekke utvalg og komiteer bidro de følgende årene til å utvikle metodegrunnlaget for en enhetlig økonomisk kartlegging som også omfattet dyrkbar jord. St.prp. nr. 84 (1963-64) *Om retningslinjer for arbeidet med et økonomisk kartverk* la samtidig grunnlaget for et samlet, nasjonalt økonomisk kartverk. Den systematiske kartleggingen startet opp i løpet av 1960-tallet. I løpet av de neste 40 årene ble dyrka og dyrkbar mark kartlagt etter en felles standard over hele landet. I 1987 startet arbeidet med å digitalisere kartene. I 1995 bevilget Landbruksdepartementet midler til å starte arbeidet med å overføre alle markslagskart til digital form (Digitalt MarkslagsKart, DMK). Dette materialet er i ettertid omstrukturert og foreligger nå som Arealressurskartet AR5.

AR5 og DMK er i dag heldekkende, nasjonale datasett som gir informasjon om dyrka (AR5) og dyrkbar (DMK) areal. Det er imidlertid verdt å merke seg at nydyrking etter (forskrift til) Jordlova omfatter opparbeiding både til *fulldyrka* og *overflatedyrka*. I markslagskartet er dyrkbar jord begrenset til arealer som kan bli *fulldyrka* jord.

I og med at ressurskartene ble digitale, og etter hvert også organisert i databaser, ble det enklere å sammenfatte statistikk basert på dette materiale. I 2008 publiserte daværende Norsk institutt for Skog og landskap en landsdekkende markslagsstatistikk for dyrka og dyrkbart areal (Strand og Bekkhus 2008). Derne ble statistikken også benyttet i prosjektet *Grunnlag for prioritering av områder til nydyrking* (Grønlund m.fl. 2013). Denne rapporten inneholder samlet oversikt over hva Norge har av areal som teknisk sett er egnet for oppdyrking til jordbruksformål. Rapporten inneholder tabeller som viser dyrkbar jord av kategoriene mineraljord og myr fordelt på fylker, kommuner samt areal- og driftsvilkår.

Det er påvist¹ at omtrent halvparten av nydyrking de siste 10 år har skjedd på arealer som ikke er klassifisert som dyrkingsjord i DMK. Dette reiser spørsmål om kvaliteten på vurderingene som ligger til grunn for kartleggingen av dyrkbart areal i Økonomisk kartverk. En forklaring kan være at den teknologiske utviklingen har ført til at det er teknisk og økonomisk mulig å dyrke opp arealer som tidligere ikke ble ansett å være egnet for oppdyrking, og at man tar hensyn til eiendomsgrenser og god arrondering.

I 2016 utredet NIBIO på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet faglige spørsmål knyttet til myr og oppdyrking av myr, jf NIBIO rapport nr 43/2016. Bakgrunnen for den rapporten var pågående politiske prosesser der det ble vurdert et eventuelt forbud mot oppdyrking av myr som klimapolitisk tiltak. Rapporten inneholder en sammenstilling av eksisterende kunnskapsgrunnlag om dyrking av myr og analyse av konsekvenser for utslipp av klimagasser i forhold til ulike referansebaner for framtidig myr dyrking. Rapporten ga også anslag over hvilke konsekvenser et forbud ville kunne ha for om-

¹ https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2415674/NIBIO%20Notat%20_myrutredning29mai2017.pdf

fanget av berørte kommuner og vurderte drifts- og samfunnsøkonomiske konsekvenser av forbud. Rapporten ble supplert med en tilleggsutredning ved notat av 29.5.2017 til Landbruks- og matdepartementet.

Analysen av hvordan et forbud ville ramme driftsenheter i jordbruket var, i Rapport nr 43/2016, basert på noen forutsetninger som var valgt ut fra faglig skjønn. Det ble i rapporten angitt at et begrenset antall kommuner ville bli rammet under de valgte forutsetningene. Det ble samtidig presisert at det ville være grender og gårdsbruk i flere kommuner som ville bli rammet i tilfeller hvor det er begrenset tilgang til annen dyrkingsjord enn myr.

Denne rapporten beskriver datagrunnlag, beregningsmetode og resultater av kvantitative beregninger av det tilgjengelige dyrkbare arealet fordelt på ulike jordtyper på fylkes- og kommunenivå. Med denne metoden får vi et mer presist og kvantitativt uttrykk for hvordan ulike kategorier dyrkbart areal er fordelt i fylker og kommuner. Denne kartbaserte tilnæringsmetoden gir mer kvantitativ informasjon om hvor og hvordan et forbud mot nydyrking av myr vil ha konsekvenser for jordbruket. Analysene gir dermed også informasjon som antas å være nyttig når det skal vurderes om en forbudsbestemmelse skal inkludere dispensasjonsadgang og i tilfelle under hvilke forutsetninger. Avhengig av hvordan de politiske beslutninger om dette blir, kan vi med det datagrunnlag og de metoder som er beskrevet i denne rapporten, legge til rette et informasjonsgrunnlag tilpasset informasjonsbehovet grunneier og forvaltning vil ha knyttet til forvaltningen av et eventuelt dispensasjonsregelverk.

Denne rapporten omhandler ikke spørsmål knyttet til utslippsberegninger eller andre faglige spørsmål knyttet til konsekvenser av ulike metoder for oppdyrking og alternative driftssystemer for oppdyrket myrjord. Dette er omtalt i rapport 43 og tilleggsnotatet. De faglige spørsmålene er i tillegg gjenstand for fortløpende forskning som rapporteres i vitenskapelige artikler og via annen forskningsformidling.

3 Datamateriale

Som grunnlag for analysene i denne rapporten er det etablert et nasjonalt datasett basert på kartgrunnlag og registre per 31.12.2018. Dette er et arealdatasett som kombinerer data fra AR5, Digitalt markslagskart (DMK), Matrikkelen og Landbruksregisteret. For hvert polygon foreligger all AR5-informasjon, all informasjon om dyrkbar jord i DMK, samt hvilken landbrukseiendom arealet tilhører.

Datagrunnlaget er enten a) en del av det generelle datagrunnlaget NIBIO forvalter, b) lastet ned fra nettstedet Geonorge.no; c) generert i andre prosjekter; eller d) tilrettelagt spesielt for dette prosjektet.

Tilrettelegging av data har resultert i et datasett (kart) med informasjon om alle landbrukseiendommer og deres ressursgrunnlag (AR5 og dyrkbar jord). I tillegg er jordbruksareal og dyrkbar jord utenfor landbrukseiendommene med. Datasettet dekker totalt 209 748 km² (65 % av Norge) og har ca. 22 millioner polygoner. Dette er resultatet av snitt og union mellom nevnte grunnlagskart. Kartet tilsvarer på mange måter et landsdekkende «Gardskart på internett» eller «Jordregister».

I tillegg til de nevnte kildene er det benyttet data fra Landbruksdirektoratet (søknad om produksjonstilskudd (PT) fra 2018). Disse inneholder bl.a. opplysninger om en landbrukseiendom er knyttet til landbruksforetak som søker tilskudd, og om deler av eiendommen drives som leiejord. Vær oppmerksom på at data fra PT er lastet ned per januar 2019, altså før det er gjennomført fullstendig kontroll og saksbehandling hos Landbruksdirektoratet. Datasettet kan følgelig inneholde enkelte feil og mangler.

Det er lagt til informasjon om arealer ligger i naturvernområder, og om hvilken grunnkrets arealene tilhører. Avgrensing av verneområder er levert av Miljødirektoratet, mens avgrensing av grunnkretser er levert av SSB. Begge datasett er hentet fra geonorge.no.

Det er mulig å utvide datagrunnlaget med opplysninger som kan bidra til å belyse andre spørsmål enn vi har gjort i denne rapporten.

Figur 3.1 illustrerer det viktigste innholdet i datagrunnlaget. Informasjon om jordbruksareal i hevd fra AR5 sammenstilles med informasjon om dyrkbar jord, eiendomsinformasjon fra Landbruksregisteret og Matrikkelen, samt driftsinformasjon fra søknad om produksjonstilskudd.

For å forenkle analysen er data påført en del sammenstilte egenskaper, eksterne egenskaper og signalvariabler (flagg) for ulike forhold. På grunnlag av disse egenskapene er arealtall aggregert til en «regnskapstabell» som er uten geometri og med færre rader. Denne tabellen gir grunnlag for raskt og effektivt uttrekk og analyse av data.

Her følger en kort beskrivelse av opplysningene i regnskapstabellen.

Hovednummer landbrukseiendom

Alle arealer på grunneiendommer som tilhører samme landbrukseiendom, er påført landbrukseiendommens hovednummer. Data er hentet fra Landbruksregisteret og Matrikkelen per 30. september 2018. Dyrkbar jord som ikke tilhører landbrukseiendom er tildelt et fiktivt hovednummer, bestående av kommunenummer + tretten nuller. Dette gjelder også eksisterende jordbruksareal utenfor landbrukseiendommene.

Kommunenummer

Kommunenummer (kommuneinndeling per 2018) er hentet fra matrikkelen.

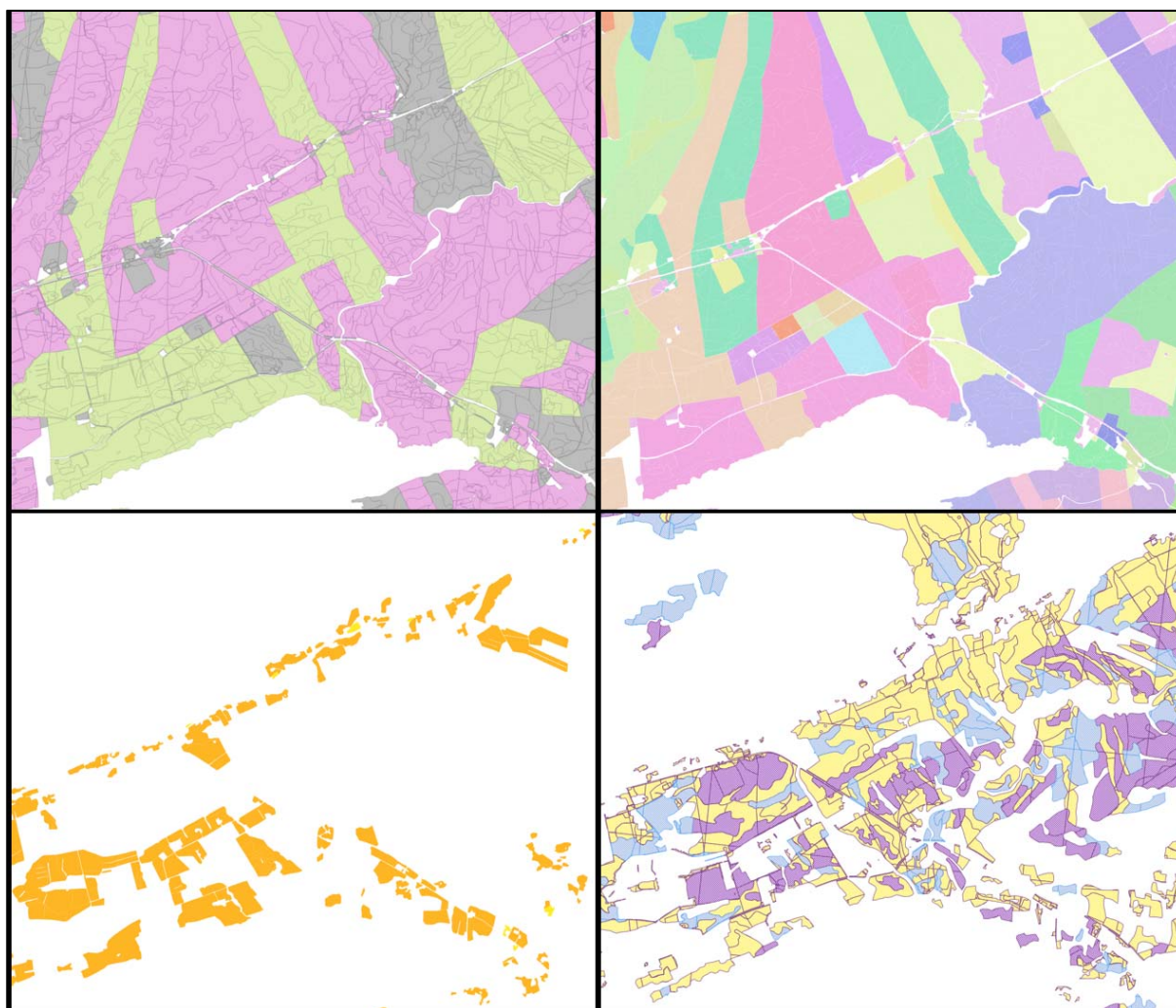
Grunnkrets

Grunnkrets er en statistisk inndeling under kommunenivå. Datasettet er etablert og vedlikeholdes av SSB.

Eiendomsforhold

Dette er et flagg som er konstruert ved hjelp av Landbruksregisteret og Matrikkelen, på tilsvarende måte som i Gardskart og Jordregister. Flagget viser om arealet ligger på landbrukseiendom eller ikke. For arealer på landbrukseiendom angir flagget om det er normale eller uavklarte eiendomsforhold. Med normale eierforhold menes at teigen kan knyttes til bare én landbrukseiendom (tilsvarende eierforhold F og M i Gardskart).

0	ikke på Landbrukseiendom
1	normale eierforhold
2	uklare eierforhold

Figur 3.1 Kartutsnitt over ca. 5 x 5 km et sted på Vestlandet. Øvre venstre: Landbrukseiendommer med driftsstatus fra PT; eier søker (grønn), kun leiejord (rød), ikke omsøkt (grå). Øvre høyre: Landbrukseiendommer (tilfeldige farger per hovednummer). Nedre venstre: Fulldyrka og overflatedyrka jord fra AR5. Nedre høyre: Dyrkbar jord; mineraljord (gul), grunn myr (blå), djup myr (fiolett).

Produksjonsforhold

Dette er et flagg som er konstruert ved hjelp av data fra søknader om produksjonstilskudd i jordbruket. Flagget viser hvorvidt arealet ligger på landbrukseiendom hvor det drives aktivt jordbruk eller ikke. For arealer på landbrukseiendom hvor det drives aktivt jordbruk angir flagget om arealet drives

av eier, eller om det drives som leiejord. Vær oppmerksom på at det kan være areal som er i drift uten at det er søknad om produksjonstilskudd tilknyttet eiendommen.

0	Landbrukseiendom ikke oppført i søknad om produksjonstilskudd (PT)
1	Landbrukseiendom kun omsøkt som leiejord
2	Eier har søkt har selv søkt om produksjonstilskudd

Vernestatus

Dette er et flagg som er konstruert ved hjelp av data om Naturvernområder (Miljødirektoratet). Flagget viser om senterpunkt i arealet ligger innenfor et verneområde. Det er ikke gjort vurdering av verneform eller videre undersøkelse av verneforskrift med sikte på å finne ut om denne er til hinder for nydyrking av arealet. Data er ikke klippet geometrisk mot verneområder.

0	Ikke i verneområde
1	I verneområde

Dyrkbart areal

Dette er et flagg som er basert på Digitalt markslagskart [og AR5](#). Flagget viser om arealet er dyrkbart (kan opparbeides til fulldyrka jord). Hvis arealet er dyrkbart er jordtype angitt.

0	Ikke dyrkbart
1	Dyrkbar mineraljord
2	Dyrkbar grunn myr
3	Dyrkbar djup myr

Klassifikasjon i A- og B-jord

Dette er et flagg som er basert på Digitalt markslagskart. Flagget viser om arealet er å anse som lettbrukt (A-jord) eller mindre lettbrukt (B-jord). Nedklassifisering til mindre lettbrukt vil i hovedsak skyldes at arealet er brattlendt eller har uheldig form.

0	Ikke klassifisert
1	A Lettbrukt
2	B Mindre lettbrukt

Arealtype

Arealtype i henhold til klassifiseringsstandard i AR5. Omfatter alle typer på Landbrukseiendommer, også bebygd og ikke kartlagt. (Dyrkbar jord utafør landbrukseiendom har ikke AR5-egenskaper (AR-TYPE er satt =0), men de kan påføres hvis nødvendig.)

Beregning av alle arealtall (dekar) er gjort i arealriktig kartprojeksjon (ETRS89 / LAEA Europe).

4 Dyrkbart areal - Kommun nivå

Resultatene fra beregningene viser at det var registrert 12 806 634 dekar dyrkbar mark i Norge per 31.12.2018. Dette fordeler seg som vist i Tabellene 4.1 – 4.5. Dyrkbar mineraljord dominerer, men om lag en tredjedel av den dyrkbare jorda er myr. Størsteparten av den dyrkbare myra er djup myr.

Tabell 4.1: Dyrkbart areal, fordelt på jordtype

Kode		Dekar	%
1	Dyrkbar mineraljord	8 068 389	63,0
2	Dyrkbar grunn myr	1 733 995	13,5
3	Dyrkbar djup myr	3 004 250	23,5
	Totalt	12 806 634	100,0

Tabell 4.2: Dyrkbart areal fordelt på eiendomsforhold.

Kode		Dekar	%
0	Ikke på landbrukseiendom	1 280 205	10,0
1	Landbrukseiendom med normale eiendomsforhold	10 958 389	85,6
2	Uavklarte eiendomsforhold	568 040	4,4
	Totalt	12 806 634	100,0

Tabell 4.3: Dyrkbart areal fordelt på driftsstatus.

Kode		Dekar	%
0	Ikke oppført i søknad om produksjonstilskudd (PT)	3 540 623	27,6
1	Landbrukseiendom kun omsøkt som leiejord	5 864 735	45,8
2	Landbrukseiendom hvor eier selv har søkt om produksjonstilskudd	3 401 276	26,6
	Totalt	12 806 634	100,0

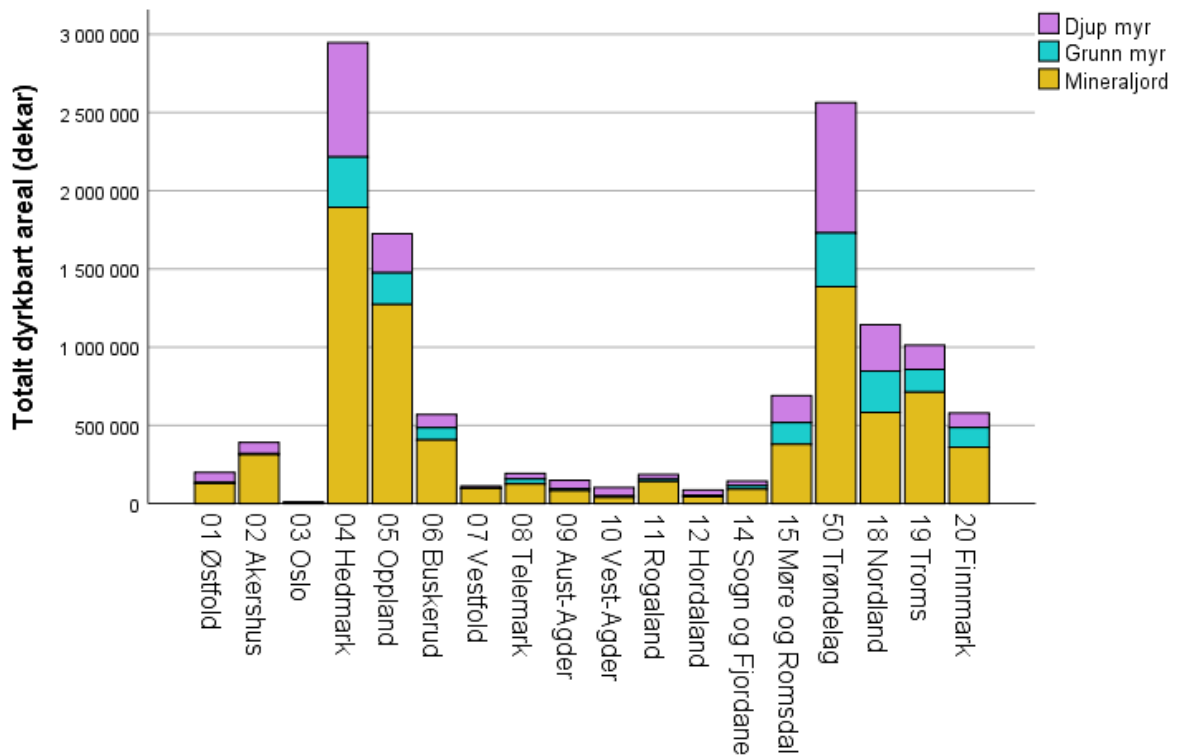
Tabell 4.4: Dyrkbart areal fordelt på vernestatus.

Kode		Dekar	%
0	Ikke verneområde	12 119 399	94,6
1	Verneområde	687 235	5,4
	Totalt	12 806 634	100,0

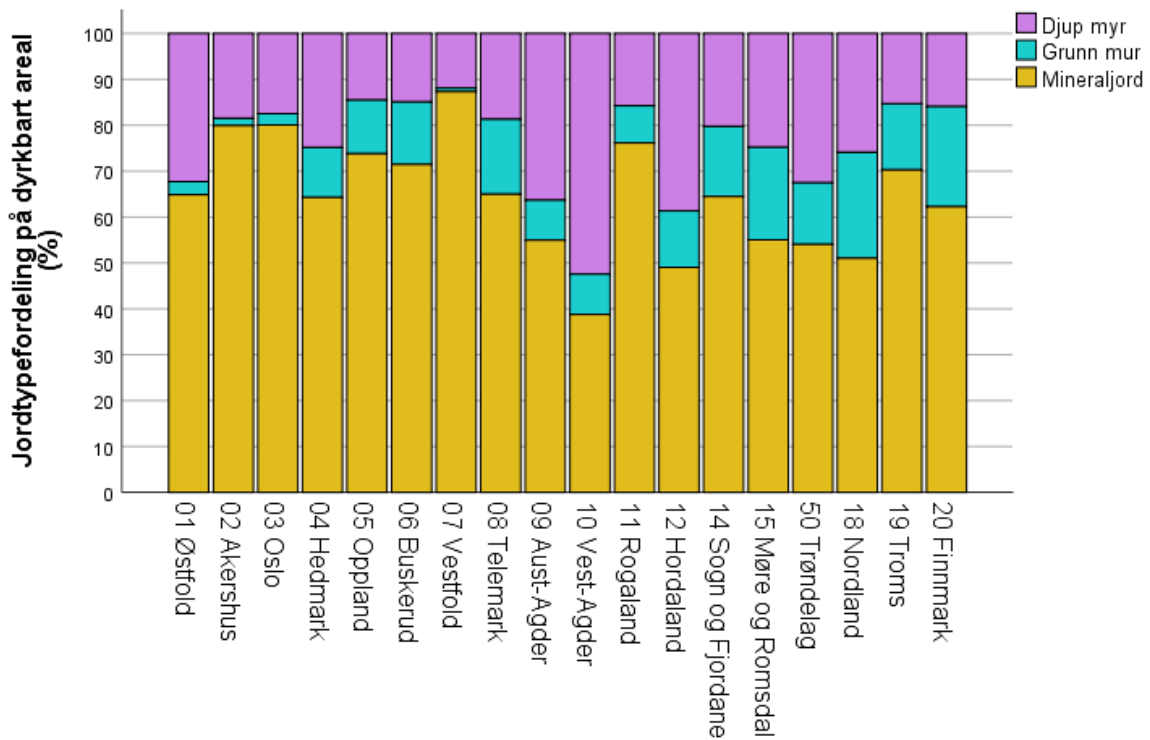
Tabell 4.5: Dyrkbart areal fordelt på kvalitetsvurdering (Datagrunnlag AR5 og DMK).

Kode		Dekar	%
1	A Lettbrukt	12 392 356	96,8
2	B Mindre lettbrukt	414 278	3,2
	Totalt	12 806 634	100,0

Den dyrkbare jorda ligger i all hovedsak på landbrukseiendommer med avklarte eiendomsforhold, men det finnes også dyrkbar jord på annen eiendom enn landbrukseiendommer. Dette kan for eksempel være veikanter. Når veier er lagt over dyrkbart areal kan veieier ha overtatt et areal som er bredere enn selve veien. Kantene vil da fortsatt være klassifisert som dyrkbart areal, men dette arealet tilhører ikke noen landbrukseiendom. Dyrkbart areal kan også ligge på teiger som av ulike grunner har uavklarte eiendomsforhold.

Figur 4.1: Dyrkbart areal fordelt på fylker og jordtyper.

Figur 4.2: Dyrkbart areal fordelt på jordtype innenfor hvert fylke.

Det har de siste tiårene skjedd vesentlige strukturendringer i retning av færre driftsenheter i landbruket. Når en enhet legger ned driften kan arealet blir solgt til en annen driftsenhet, jorda kan bli drevet videre som leiejord, eller arealet kan gå ut av drift. Søknad om produksjonstilskudd (PT) er en indikasjon på at arealer fortsatt er i drift, selv om man skal være oppmerksom på at areal også kan være i drift selv om det ikke søkes om tilskudd.

En fjerdedel av den dyrkbare jorda som er registrert i databasen ligger på landbrukseiendommer der eier selv har søkt om produksjonstilskudd, mens nesten halvparten av den dyrkbare jorda på eiendommer der jorda kun drives som leiejord. Den siste fjerdedelen ligger på eiendommer som enten er helt ute av drift, eller som ikke er landbrukseiendom. Dette forholdet er av betydning i den grad det er grunn til å anta at det først og fremst er aktuelt å dyrke opp selveid dyrkbart areal.

En liten andel av den dyrkbare jorda er vernet og/eller klassifisert som mindre lettbrukt. Vernet areal er ikke nødvendigvis utilgjengelig som dyrkingsjord. Dette vil være avhengig av verneforskriftene. Vi har ikke ressurser til å gjennomgå disse systematisk, men vi har gjennom usystematiske søk både funnet eksempler på at det er gitt løyve til nydyrking i landskapsvernområde, og på forskrifter som forbyr nydyrking i landskapsvernområde.

Myrandelen av det dyrkbare arealet i Norge er geografisk skjevfordelt. I enkelte områder er størsteparten av det dyrkbare arealet myr. I Vest-Agder (61 %) og Hordaland (51 %) er mer enn halvparten av det dyrkbare arealet myr. I disse to fylkene er det imidlertid lite dyrkbart areal totalt sett. Figurene 4.1 og 4.2 viser det dyrkbare arealet fylkesvis, fordelt på jordtyper. Størsteparten av den dyrkbare jorda befinner seg i Østlandsområdet samt nordover fra og med Møre og Romsdal.

Det er lite dyrkbart areal i fylkene langs kysten sør for Møre og Romsdal. Andelen myr kan derfor vanskelig leses ut av Figur 4.1. Den suppleres derfor av Figur 4.2 som løfter frem den relative fordelingen mellom jordtyper innenfor hvert fylke. Rundt Oslofjorden er myrandelen lav. Akershus, Oslo og Vestfold har alle en myrandel innenfor dyrkbart areal som er 20 % eller lavere.

På samme måte som både det dyrkbare arealet og fordelingen mellom mineraljord og myr varierer regionalt, er det også regional variasjon innenfor fylkene og lokal variasjon innenfor den enkelte kommune:

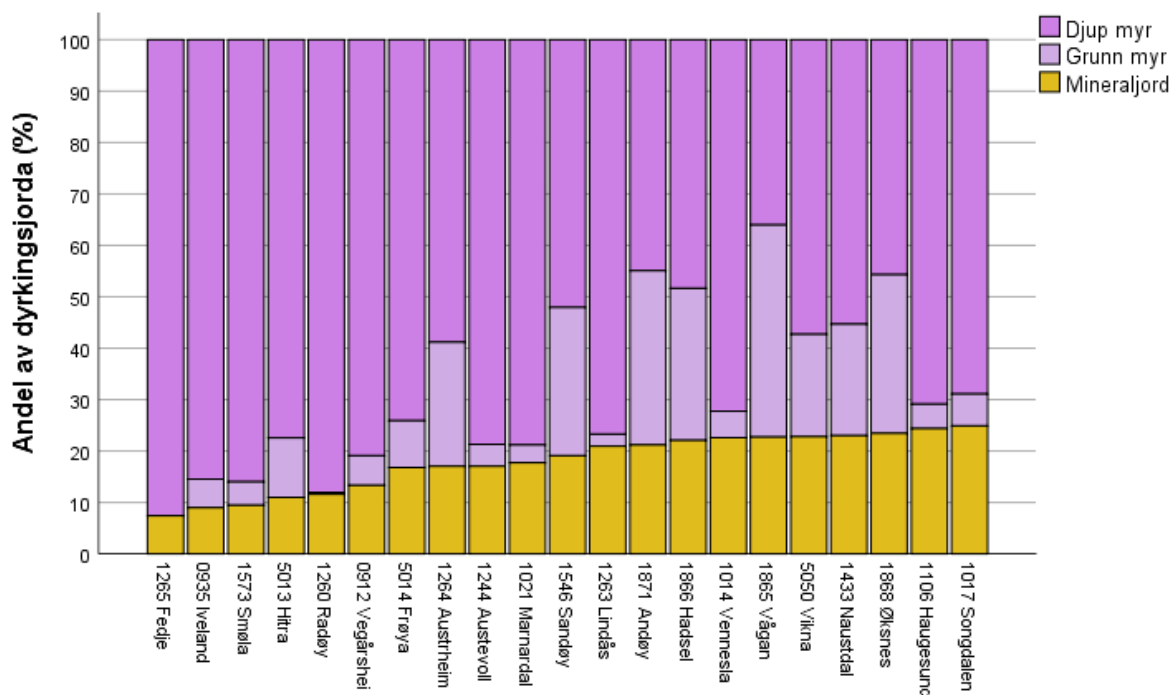
- I 387 (av 421 kommuner) finnes det, blant de landbrukseiendommene som har dyrkbart areal, både enkelteieendommer hvor alt dyrkbart areal er myr og enkelteieendommer hvor alt dyrkbart areal er mineraljord.
- I syv kommuner er alt dyrkbart areal mineraljord (0228 Rælingen, 1144 Kvitsøy, 1151 Utsira, 1231 Ullensvang, 1835 Træna, 1874 Moskenes og 2024 Berlevåg). I disse kommunene er det følgelig ingen landbrukseiendommer som har dyrkbar myr.
- I 27 kommuner er noe av det dyrkbare arealet på alle landbrukseiendommer med dyrkbart areal, mineraljord. I disse kommunene er det ingen landbrukseiendommer som kun har dyrkbar myr, men myrandelen kan likevel være svært høy på enkelteieendommer.

Disse resultatene understreker at det er stor lokal variasjon. Det må imidlertid påpekes at beregningene ovenfor gjelder *alle* landbrukseiendommer, uavhengig av om eiendommene er i drift eller ikke og uten at det er tatt hensyn til vern, driftsforhold eller andre begrensninger.

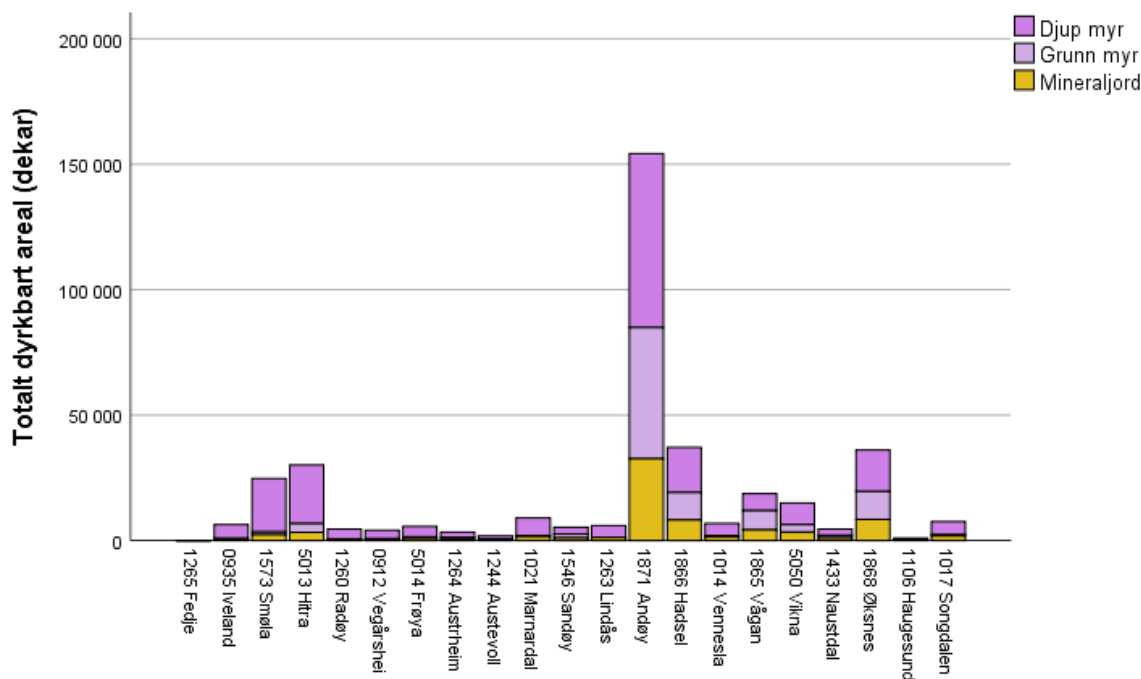
Kommunen med størst andel myr er Fedje (i Hordaland), hvor 93 % av det dyrkbare arealet er myr. I tillegg er dette i sin helhet djup myr. Det dreier seg imidlertid kun om 54 dekar dyrkbart areal, hvorav 50 dekar er djup myr.

Det er i alt 21 kommuner hvor mer enn 75 % av det dyrkbare arealet er myr, og 104 kommuner hvor mer enn 50 % av det dyrkbare arealet er myr. De 21 kommunene hvor mer enn 75 % av det dyrkbare arealet er myr er nærmere beskrevet i Figur 4.3 og 4.4.

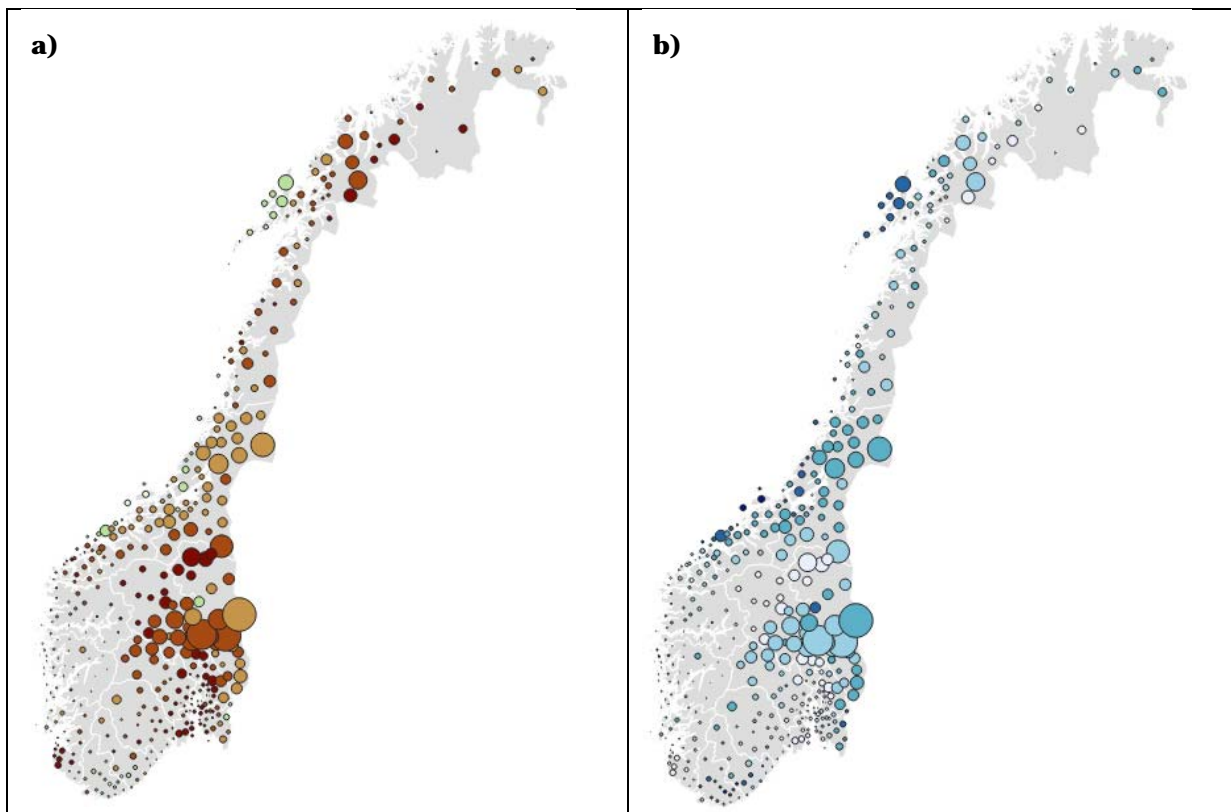
Figur 4.3 viser fordelingen mellom mineraljord, grunn myr og djup myr i de 21 kommunene hvor mer enn 75 % av det dyrkbare arealet er myr. Figur 4.4 viser det totale, dyrkbare arealet i de samme kommunene. Sett i sammenheng viser de to figurene spennet i de utfordringene landbruket står ovenfor når det er aktuelt å øke jordbruksarealet. I kommuner med liten tilgang til dyrkbart areal vil selv en lav myrandel bety at tilgangen til mineraljord er svært begrenset. I kommuner med mye dyrkbart areal, kan man fortsatt finne dyrkbar mineraljord selv om en stor andel av det dyrkbare arealet er myr. Fordelingen av myrarealet mellom grunn og djup myr bidrar til å komplisere dette ytterligere.

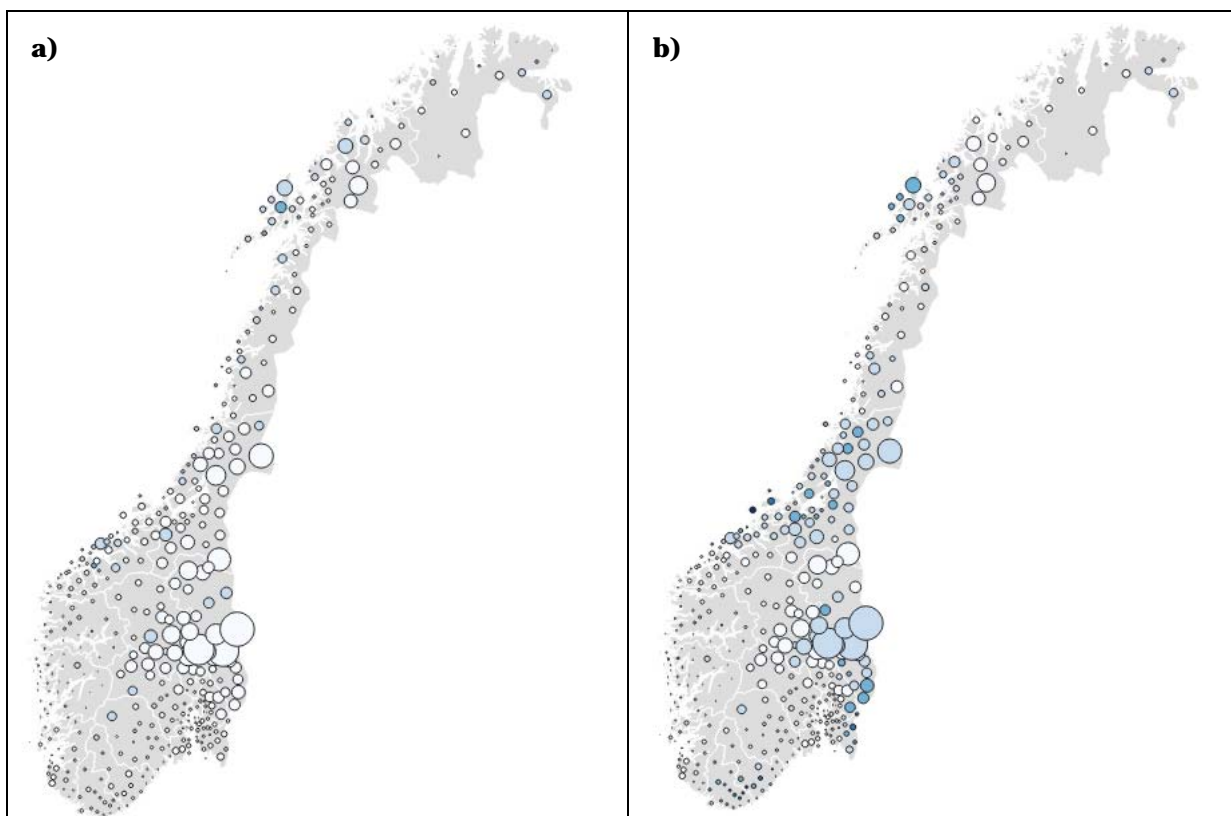
Figur 4.3 Fordeling av jordtyper i kommuner der mer enn 75 % av dyrkingsjorda er myr.

Figur 4.4: Totalt dyrkbart areal i kommuner der mer enn 75 % av dyrkingsjorda er myr. Figuren korresponderer kommunevis med Figur 4.3 og leses i sammenheng med denne.

Figur 4.5: Mineraljord (a, til venstre) og myr (b, til høyre) som andel av dyrkbar jord. Mørkere sirkler viser større andel av jordtypen.

Figur 4.6: Grunn myr (a, til venstre) og dyp myr (b, til høyre) som andel av dyrkbar jord. Mørkere sirkler viser større andel av jordtypen.

Figurene 4.5 (a og b) og 4.6 (a og b) viser det dyrkbare arealet i kommunene som størrelsesproporsjonale sirkler. Større sirkler representerer mer dyrkbart areal. I delfigur 4.5 a) er sirklene fargelagt etter andel mineraljord (mørkere sirkler viser større andel mineraljord). Lys farge markerer kommuner hvor det vil være mer utfordrende å finne tilgjengelig dyrkbar mineraljord. I delfigur 4.5 b) er sirklene fargelagt etter andel myr (mørkere sirkler viser større andel djup myr). Tilsvarende viser Figur 4.6 (a og b) andelen av henholdsvis grunn (a) og djup (b) myr, relativt til det totale dyrkbare arealet i kommunene.

Som det går fram av Figur 4.5 finnes det dyrkbar mineraljord over hele landet, men andelen er lavest langs kysten. Langs deler av kysten – spesielt i Vesterålen/Lofoten og i ytre strøk av Trøndelag og Møre og Romsdal, er det større dyrkbare arealer med høy andel myr. Figur 4.6 viser at mye av dette er djup myr. Dette gjelder også i de østligste delene av sør-Hedmark, Akershus og Østfold.

Det går også fram av Figur 4.5 at det er store arealer dyrkbar mineraljord på Østlandet og i indre og nordre deler av Trøndelag. Likeledes er det god tilgang på dyrkbar mineraljord i indre deler av Troms og Finnmark. Utfordringen kan være at en del av denne dyrkingsjorda ligger uhensiktsmessig plassert i forhold til det aktive landbruket. Dette er ikke nærmere undersøkt her. Størstedelen av mineraljord-arealet ligger også i helt andre deler av landet enn der hvor det er behov for å finne lokale alternativer til den dyrkbare myrjorda.

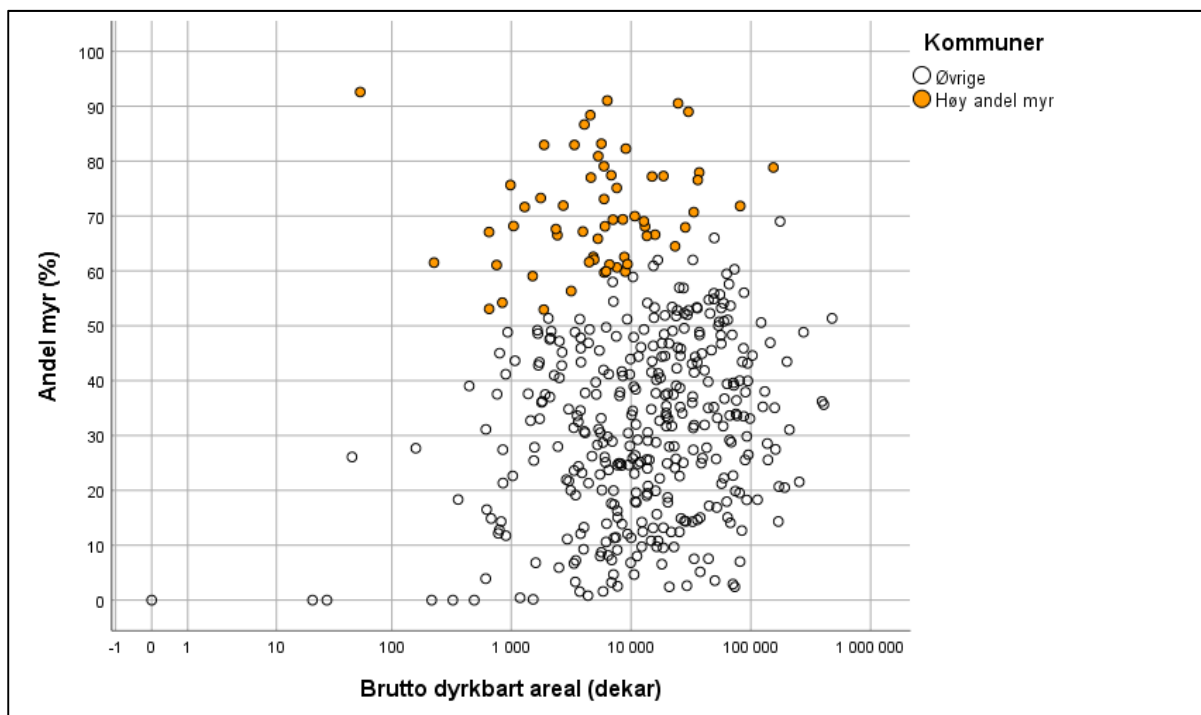
Problemstillingen utdypes i Figur 4.7. Denne figuren viser kommunene fordelt med hensyn til det totale dyrkbare arealet (X-aksen) og myrandelens av det dyrkbare arealet (Y-aksen). X-aksen er tegnet med logaritmisk skala for å kunne differensiere mellom de mange kommunene med lite dyrkbart areal. Kommuner i venstre del av figuren har lite dyrkbart areal, kommuner i høyre del har mye dyrkbart areal. I nedre del av figuren er myrandelens lav, mens den øker mot øverste del av figuren.

Utfordringene med å finne dyrkingsarealer dersom det f.eks. innføres forbud mot oppdyrking av myr, er knyttet til at myrandelens av det dyrkbare arealet er stor. Dette er i økende grad tilfelle mot den øverste delen av figuren. I tillegg kan det argumenteres for at denne utfordringen også øker mot venstre del av figuren: Der hvor det i utgangspunktet er lite dyrkbart areal, blir det ekstra utfordrende å finne dyrkingsarealer når noe av arealet er myr. I høyre del av figuren, hvor det er mye dyrkbart areal, vil det fortsatt være betydelige mineraljordsarealer i det dyrkbare arealet, selv om myrandelens er høy.

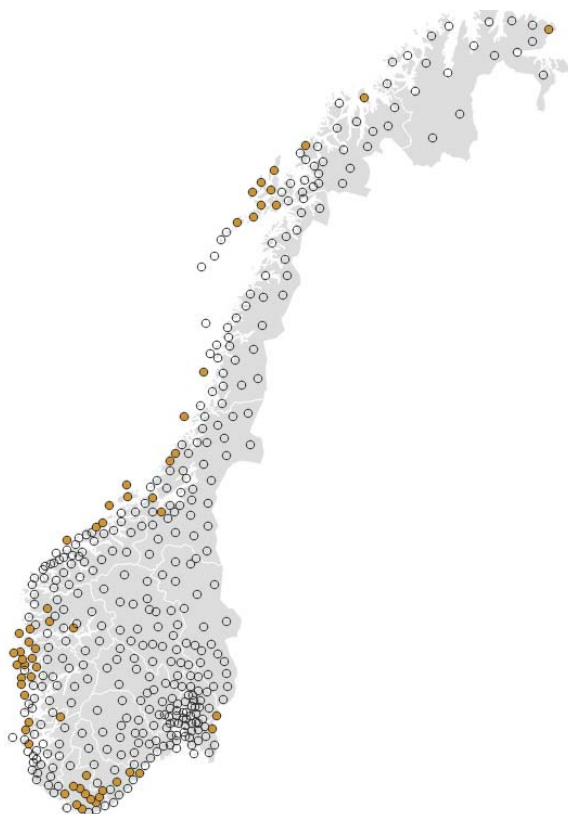
Denne belastningsskjevheten kan illustreres ved å dele kommunene langs en diagonal. Det foreligger ikke kunnskapsgrunnlag som kan begrunne eksakt hvordan denne linja skal trekkes. Inndelingen i Figur 4.7 er, basert på en subjektiv vurdering, trukket ved $10 * \text{Log}_{10}(x) + 20$. Det innebærer at en kommune med 100 dekar dyrkbart areal ansees å ha «høy andel myr» om myrandelens er over 40 %. For en kommune med 1 000 dekar dyrkbart areal settes grensa ved 50 % og for en kommune med 10 000 dekar dyrkbart areal settes den ved 60 %. Hensikten med denne øvelsen er ikke å argumentere for noen spesiell grense, men å undersøke om de kommunene som befinner seg over en slik grense er tilfeldig fordelt.

Informasjonen i Figur 4.7 er framstilt kartografisk i Figur 4.8. De kommunene som befinner seg i øvre del av Figur 4.7 er tegnet med samme symbol i kartet. Det går fram av figuren at disse kommunene i hovedsak ligger i fire regioner: Lofoten/Vesterålen, Nord-Møre/Trøndelagskysten, kysten Nord-Hordaland og Sogn- og Fjordane og i de nedre delene av Agder og Telemark.

Det er også mulig å utarbeide statistikk for landbrukseiendommer. Når alle landbrukseiendommer tas i betraktning (uavhengig av driftsstatus) viser materialet at det finnes landbrukseiendommer med dyrkbart areal i 420 av 421 kommuner. 1856 Røst er den eneste kommunen der ingen landbrukseiendommer har areal som kan nydyrkes. Materialet viser også at det finnes landbrukseiendommer uten dyrkbart areal i alle 421 kommuner.

Figur 4.7: Kommunevis forhold mellom areal dyrkbare jord (logaritmisk skala) og andelen av den dyrkbare jorda i kommunen som er myr (uansett dybde). Bruttotall – all dyrkbare jord i kommunen er med.

Figur 4.8: Kommuner med høy andel dyrkbare myr sett i forhold til det totale dyrkbare arealet. Se også Figur 4.7.

5 Tilgjengelig dyrkbart areal

Analysene på kommune- og landsnivå viser hvilke bruttoarealer som kan benyttes til nydyrking. I praksis vil imidlertid en rekke faktorer begrense det tilgjengelige arealet. Vernet areal vil (avhengig av den enkelte verneforskriften) normalt være utilgjengelig for nydyrking². I tillegg antas eiendomsforhold å ha betydning. Vi antar at nydyrking normalt skjer på eid areal. Nydyrking er en langsiktig investering og nydyrking av leid areal vil medføre økonomisk usikkerhet. Et alternativ er også å kjøpe areal med sikte på nydyrking. Kjøp av eiendom medfører en ikke ubetydelig ekstra kostnad ved nydyrking. Vi har ikke grunnlag for å vurdere hvor utbredt kombinasjonen kjøp og nydyrking er.

I det følgende er det lagt en rekke begrensninger på hvilket areal som ansees som realistisk tilgjengelig dyrkbart areal.

Tilgjengelig dyrkbart areal

- er kartlagt som *dyrkbare jord* i digitalt markslagskart
- er ikke vernet
- ligger på landbrukseiendom med normale (avklarte) eierforhold
- ligger på landbrukseiendom som drives av eier selv (drives ikke som leiejord)
- er klassifisert som *lettdrevet* (A-jord)

Det *tilgjengelige dyrkbare arealet* utgjør etter denne avgrensningen 3 033 470 dekar. Dette utgjør 23,7 % av alt dyrkbart areal. Det tilgjengelige dyrkbare arealet fordeler seg på 27 890 landbrukseiendommer. Antallet landbruksforetak vil imidlertid være noe mindre, da en enkelt eier kan eie flere landbrukseiendommer og drive disse som ett foretak. Fordelingen mellom jordtyper er, med denne avgrensningen, ganske lik fordelingen for alt dyrkbart areal. Andelen myr er imidlertid noe (4 %) lavere enn for det totale dyrkbare arealet (Tabell 5.1).

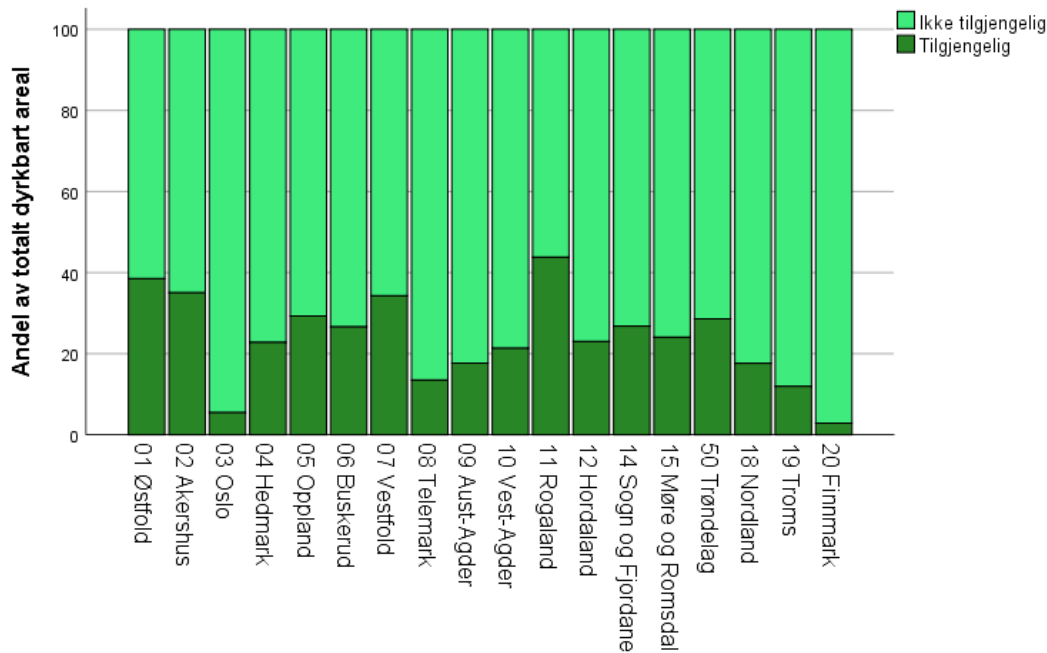
Tabell 5.1: Tilgjengelig dyrkbart areal fordelt på jordtype.

Kode		Dekar	%
1	Dyrkbare mineraljord	2 039 176	67,2
2	Dyrkbare grunn myr	326 604	10,8
3	Dyrkbare djup myr	667 690	22,0
	Totalt	3 033 470	100,0

Selv om myrandelene i det tilgjengelige dyrkbare arealet (på nasjonalt nivå) ligger nær opp til myrandelene i det totale dyrkbare arealet er det neppe slik at det tilgjengelige dyrkbare arealet avspeiler det totale dyrkbare arealet på mer detaljert nivå. Blant annet viser det seg at det tilgjengelige dyrkbare arealet utgjør en variabel andel av det totale dyrkbare arealet på fylkesnivå (Figur 5.1). I Finnmark (3 %) og Oslo (5 %) utgjør det tilgjengelige dyrkbare mindre enn 10 % av det totale dyrkbare arealet. I Rogaland er derimot nesten 44 % av det dyrkbare arealet tilgjengelig i henhold til de kriteriene som er satt ovenfor.

Den fylkesvise fordelingen av *tilgjengelig dyrkbart areal* (Figur 5.2 og 5.3) har riktig nok mange likhetstrekk med tilsvarende fordeling av det totale dyrkbare arealet (Figur 4.1 og 4.2). En forskjell er imidlertid at fylkene langs sørlandskysten (Telemark og Agder) samt de nordligste fylkene (Nordland, Troms og Finnmark) relativt sett har mindre tilgjengelig dyrkbart areal. Dette kan skyldes at det er mer leiejord, eller at en større del av arealet er ute av drift i disse fylkene. Materialet gir ikke grunnlag for å konkludere på dette området.

² Dette er ikke undersøkt systematisk, men vi har gjennom dokument søk både funnet eksempler på at det er gitt dispensasjon for nydyrking i landskapsvernområder, og at verneforskrifter for landskapsvernområder setter eksplisitt forbud mot nydyrking.

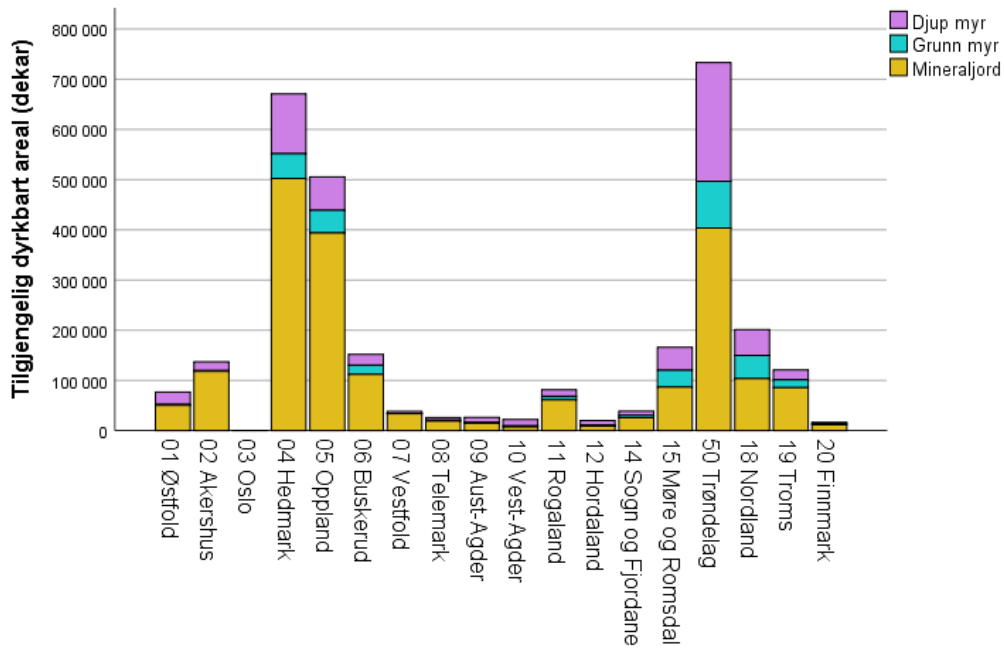
Figur 5.1: Tilgjengelig dyrkbart areal som andel av totalt dyrkbart areal per fylke.

Figur 5.2 viser fordelingen av tilgjengelig dyrkbart areal (absolutte tall) mellom fylkene. I Figur 5.3 vises den relative fordelingen av tilgjengelig areal mellom jordtyper innenfor hvert fylke. Det er relativt små forskjeller mellom Figur 5.3 og Figur 4.2. Det vil si at jordtypefordelingen innenfor tilgjengelig dyrkbart areal er om lag den samme som jordtypefordelingen innenfor alt dyrkbart areal. Her må man imidlertid også ta i betraktning at andelen av det dyrkbare arealet som er tilgjengelig som dyrkbart areal varierer mellom fylkene. Denne andelen er spesielt lav i enkelte fylker på Sørlandet og i Nord-Norge (Figur 5.1). I disse fylkene vil en høy myrandel kunne medføre større utfordringer hvis det legges begrensninger på oppdyrking av myr, fordi myrandelen ytterligere reduserer en allerede begrenset ressurs.

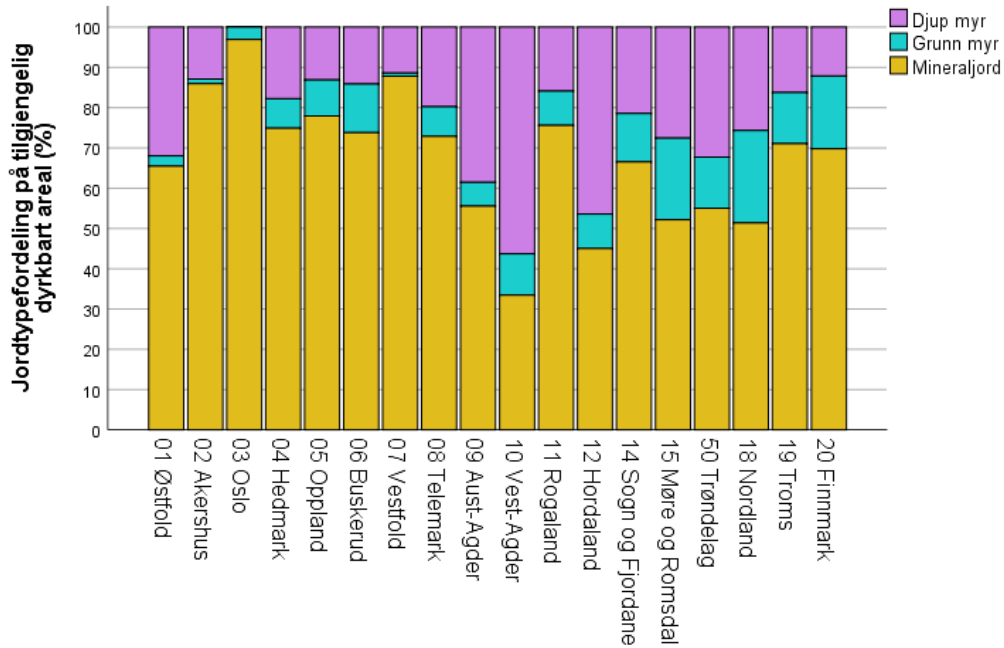
Figurene 4.7 og 4.8 ovenfor tok for seg problemstillingen om at andel myr virker mer begrensende i kommuner med lite dyrkbart areal enn i kommuner med mye dyrkbart areal. Denne problemstillingen gjelder også for det *tilgjengelige dyrkbare arealet*. Dette kan undersøkes med samme metode som i kapittel 4. Figur 5.4 benytter samme metode som Figur 4.7 og viser kommunene fordelt med hensyn til *tilgjengelig dyrkbart areal* (X-aksen) og andel av dette arealet som er myr (Y-aksen). Kommuner med særskilt høy andel myr er på samme måte skilt ut ved $10 * \text{Log}_{10}(x) + 20$ (se kapittel 4). Basert på disse forutsetningene er det 94 kommuner som skilles ut med særskilt *høy andel myr* av det *tilgjengelige dyrkbare arealet*. Samtidig går det fram av Figur 5.4 at bare små justeringer av forutsetningene kan bringe mange kommuner inn eller ut av denne gruppa.

Formålet med denne øvelsen er ikke å gruppere kommunene, men å undersøke om problemstillingen har en regional dimensjon. Dette undersøkes ved å tegne ut informasjonen som et temakart.

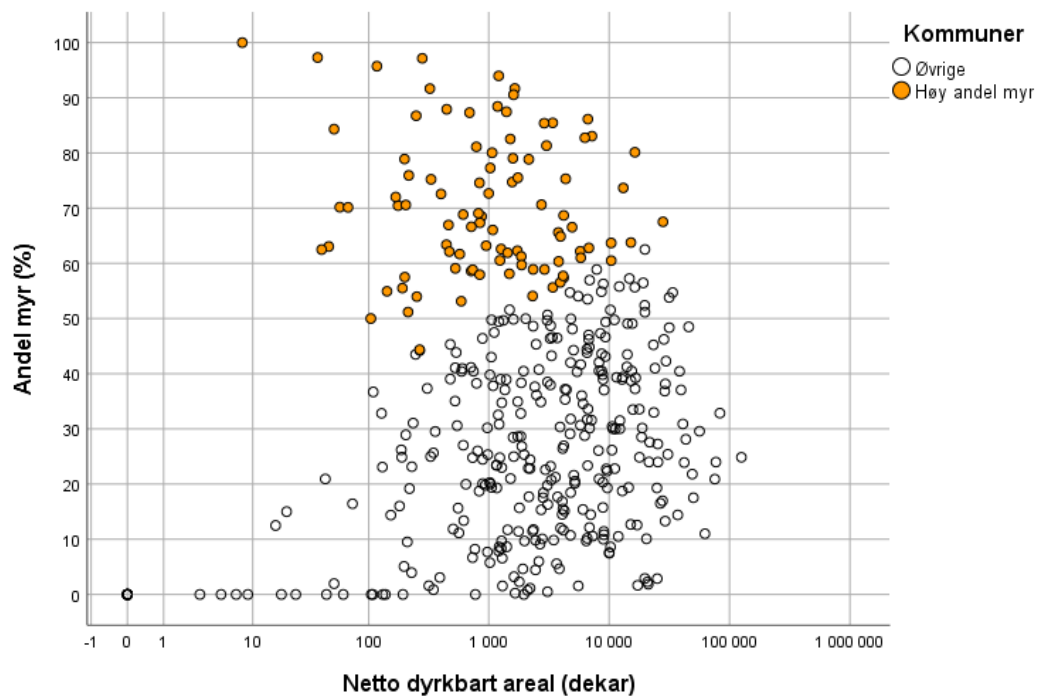
Opplysningene fra Figur 5.4 er framstilt kartografisk i Figur 5.5. De kommunene som befinner seg i øvre del av Figur 5.4 er tegnet med samme symbol i kartet. Det går fram av figuren at disse kommunene i hovedsak ligger i de samme fire regionene som ble identifisert i kapittel 4: Lofoten/Vesterålen, Nord-Møre/Trøndelagskysten, kysten av Nord-Hordaland og Sogn- og Fjordane, og i de kystnære delene av Agder og Telemark.

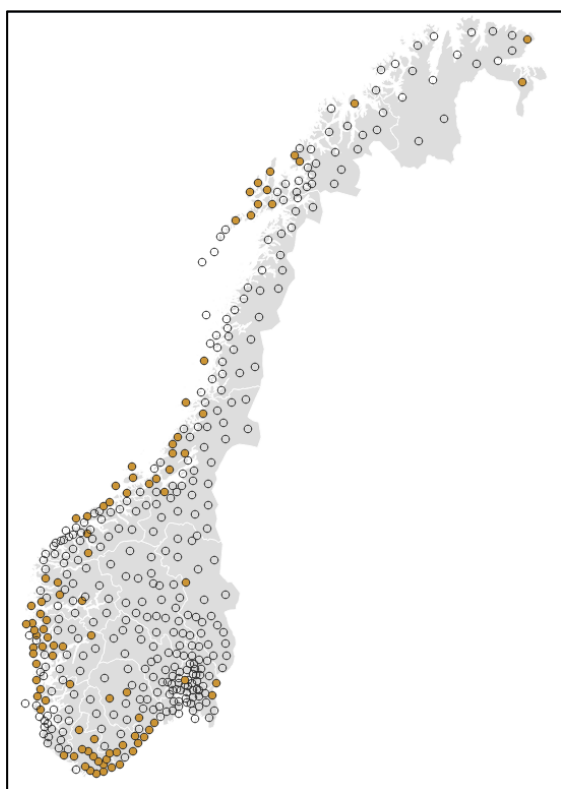
Figur 5.2: Tilgjengelig dyrkbart areal fordelt på fylker og jordtyper. Sammenlignes med Figur 4.1 som viser fordeling av brutto dyrkbart areal.

Figur 5.3: Tilgjengelig dyrkbart areal fordelt på jordtype innenfor hvert fylke. Sammenlignes med Figur 4.2 som viser fordeling av brutto dyrkbart areal.

Figur 5.4: Kommunevis forhold mellom areal dyrkbar jord (logaritmisk skala) og andelen av den dyrkbare jorda i kommunen som er myr (uansett dybde). Nettotall – Kun antatt tilgjengelig dyrkbare jord i kommunen er med.

Figur 5.5: Særskilt utsatte kommuner. Nettotall – Kun antatt tilgjengelig dyrkbare jord i kommunen er med.

6 Tilgjengelig dyrkbart areal per eiendom

Ved utgangen av 2018 var det 27 890 landbrukseiendommer med *tilgjengelig dyrkbart areal*, som ble drevet av eier selv. *Tilgjengelig dyrkbart areal* er da definert på samme måte som i kapittel 5 ovenfor. Arealet skal være kartlagt som *dyrkbare jord* i digitalt markslagskart, ikke være vernet, være klassifisert som *lettdrevet* (A-jord), samt ligge på landbrukseiendom med normale (avklarte) eierforhold hvor eier samtidig har søkt om produksjonstilskudd.

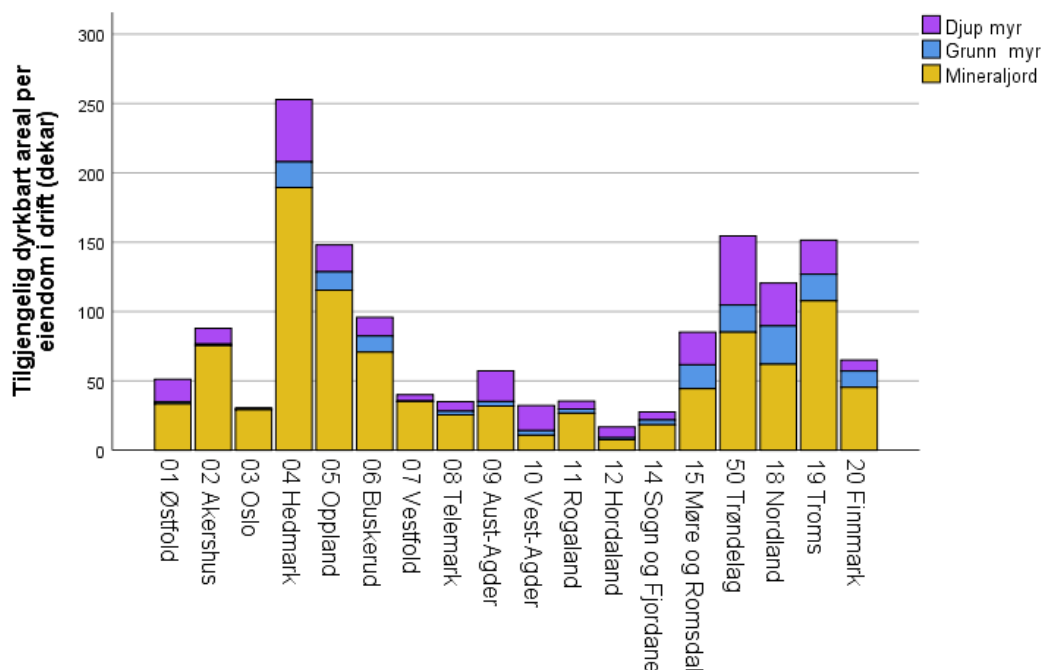
Den avgjørende begrensningen som er lagt inn i definisjonen av tilgjengelig dyrkbart areal, er at arealet skal ligge på eiendom som drives av eier selv. Dette begrunnes med at det antagelig vil være høy terskel for å nydyrke areal på en annen eiendom enn den man selv eier, selv om kjøp eller langsiktig avtale selvsagt er en mulighet. Kjøp av eiendom vil øke kostnadene forbundet med å øke landbrukseiendommens dyrkede areal.

De 27 890 eiendommene som er i drift og som har eget, dyrkbart areal har i gjennomsnitt 108,7 dekar dyrkbart areal per eiendom. Dette er fordelt som i Tabell 6.1

Tabell 6.1: Gjennomsnittlig tilgjengelig selveid dyrkbart areal på landbrukseiendommer i drift, fordelt på jordtype. Omfatter alle 27 890 eiendommer.

Kode		Dekar	%
1	Dyrkbare mineraljord	73,1	67,2
2	Dyrkbare grunn myr	11,7	10,8
3	Dyrkbare djup myr	23,9	22,0
	Totalt	108,7	100,0

Fordelingen i Tabell 6.1 gjelder for landet som helhet. I Figur 6.1 er de samme beregningene framstilt fylkesvis. Det tilgjengelige, selveide dyrkbare arealet per eiendom varierer mye mellom fylkene. En aktiv landbrukseiendom med tilgjengelig dyrkbare jord i Hedmark eier i snitt 253 dekar som kan dyrkes opp. Av dette er 189 dekar mineraljord. I Hordaland har en gjennomsnitts landbrukseiendom 17 dekar som kan dyrkes opp. Av dette er under 8 dekar mineraljord. Det øvrige er i hovedsak djup myr.

Tabell 6.1: Fylkesvis gjennomsnittlig tilgjengelig dyrkbart areal på landbrukseiendommer i drift, fordelt på jordtype.

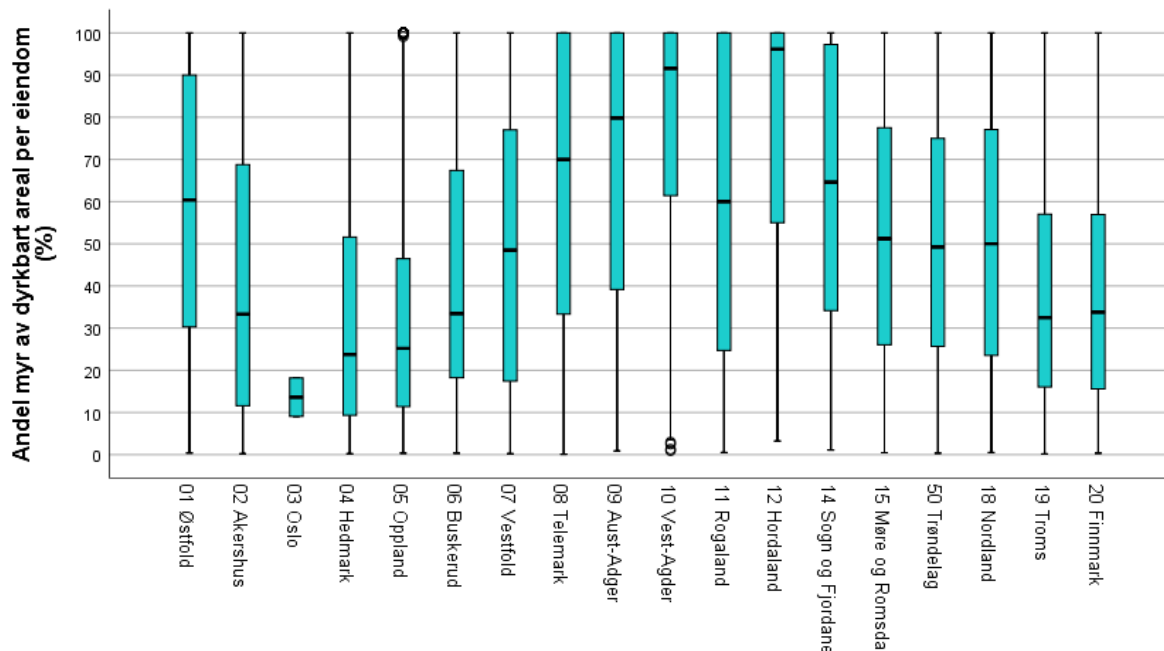
Det er 13 164 landbrukseiendommer (der eier har søkt om produksjonstilskudd) hvor alt tilgjengelig dyrkbart areal er mineraljord. Dette utgjør 47,2 % av de aktive landbrukseiendommene som har tilgjengelig dyrkbart jord. I snitt har disse eiendommene 35 dekar dyrkbart areal.

Det er samtidig 14 726 landbrukseiendommer (der eier har søkt om produksjonstilskudd) som har tilgjengelig selveid dyrkbart areal, men hvor deler av dette er myr. Det er først og fremst disse eiendommene som er eksponert for et forbud mot nydyrking. Gjennomsnittseiendommen i denne kategorien er beskrevet i Tabell 6.2. Landbrukseiendommene (der eier har søkt om produksjonstilskudd) og hvor noe av det dyrkbare arealet er myr, har i snitt vesentlig (om lag fem ganger) mer tilgjengelig dyrkingsjord enn eiendommene som bare har mineraljord tilgjengelig som dyrkingsjord.

Tabell 6.2: Gjennomsnittlig tilgjengelig selveid dyrkbart areal på landbrukseiendommer i drift, fordelt på jordtype. Omfatter kun de 14 726 eiendommene hvor noe av det dyrkbare arealet er myr.

Kode		Dekar	%
1	Dyrkbar mineraljord	107,2	61,4
2	Dyrkbar grunn myr	22,2	12,7
3	Dyrkbar djup myr	45,3	25,9
	Totalt	174,7	100,0

Landbrukseiendommene (der eier har søkt om produksjonstilskudd) hvor noe av det dyrkbare arealet er myr antar forskjellig karakter fra fylke til fylke. Andelen myr viser stor variasjon innenfor fylkene, men varierer samtidig systematisk fra fylke til fylke (Figur 6.2). Myrandelene er lav i Østlandsfylkene (med unntak av Østfold), men øker systematisk rundt kysten. Den er høyest i Vest-Agder og Hordaland. Nordover synker myrandelene noe, men er høy til og med Nordland.

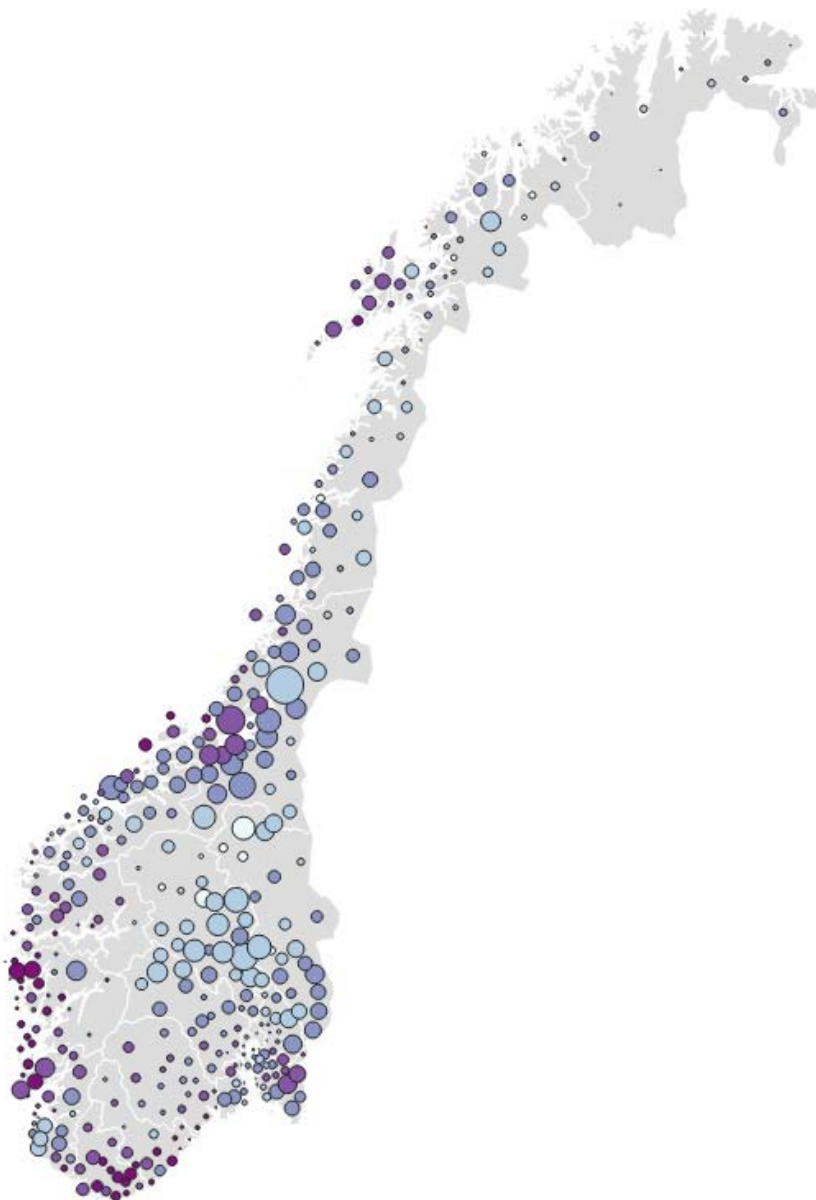
Figur 6.2: Fylkesvis gjennomsnittlig andel myr av tilgjengelig selveid dyrkbart areal på landbrukseiendommer i drift, fordelt fylkesvis. Omfatter kun eiendommer der noe av det dyrkbare arealet er myr.

Figur 6.2 viser for det første median myrandel på eiendommer hvor noe av det tilgjengelige dyrkbare arealet er myr. Halvparten av eiendommene vil ha lavere, og den andre halvparten høyere andel enn dette. Medianen er markert med svart strek. De blå boksene viser intervallet som omfatter halvparten av eiendommene. I noen fylker (fra Telemark til Hordaland) har en svært stor andel av eiendommene en myrandel på 100 %. Boksene når derfor toppen av figuren. Strekene i hver ende av boksene viser

(der det er aktuelt) myranderen på de øvrige eiendommene. Det kommer fram av figuren at alle fylkene har eiendommer med både svært høy og svært lav myrandel av det tilgjengelige dyrkbare arealet.

Myranderen i det tilgjengelige dyrkbare arealet er framstilt kommunevis i Figur 6.3. Antall landbruks-eiendommene (der eier har søkt om produksjonstilskudd) hvor noe av det dyrkbare arealet er myr er angitt med størrelse. Største sirkel representerer 324 landbrukseiendommer (5004 Steinkjer). Sirkelene er fargelagt etter gjennomsnittlig andel av det dyrkbare arealet på disse landbrukseiendommene som er myr. Mørk farge angir høy andel myr. Landbrukseiendommer uten tilgjengelig dyrkbart areal, eller hvor alt tilgjengelig dyrkbart areal er mineraljord, er ikke med i figuren.

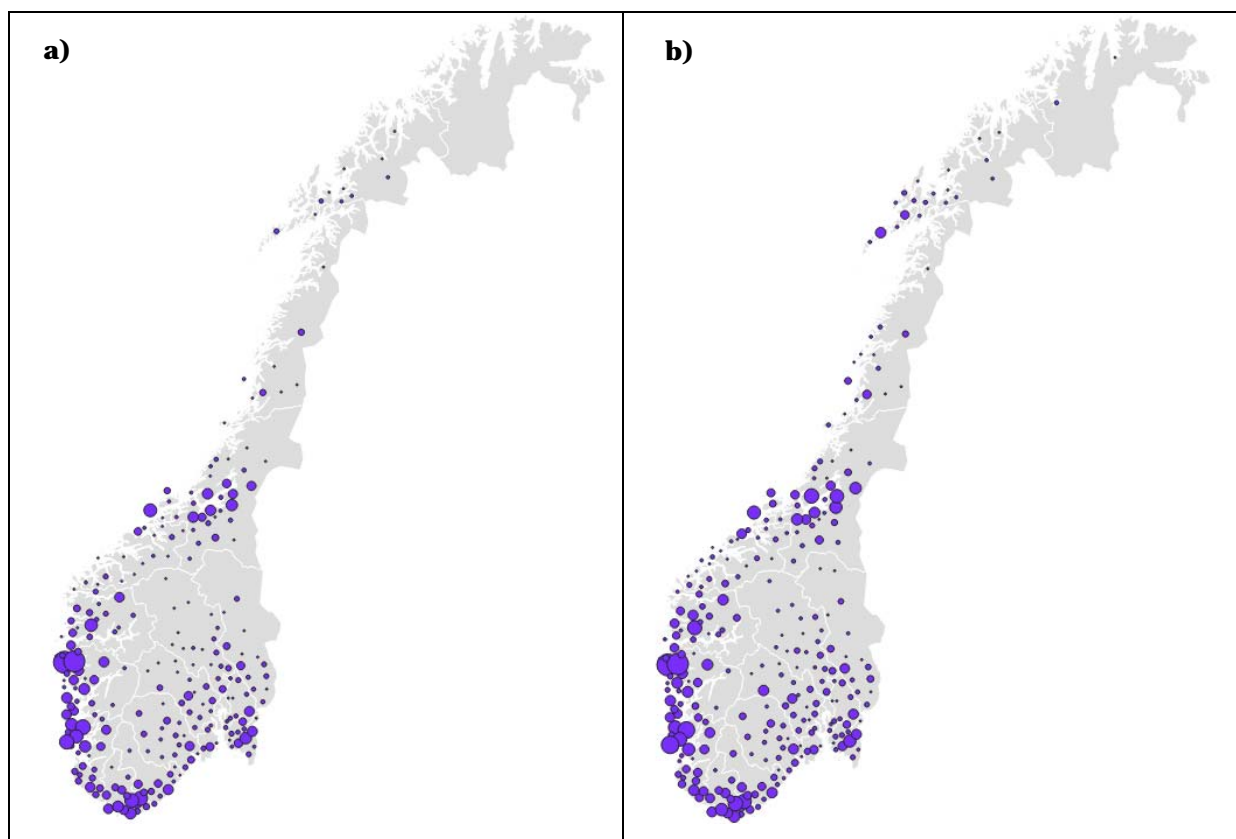

Figur 6.3: Kommunevis antall landbrukseiendommer i drift hvor noe av det tilgjengelige, dyrkbare arealet er myr. Størrelse viser antall slike eiendommer per kommune. Farge viser gjennomsnitt andel myrareal av dyrkbart areal på disse eiendommene. Mørkere farge er høyere andel myr.

Blant de landbrukseiendommene (i drift) som kun har myr tilgjengelig som dyrkbart areal er det 1 332 landbrukseiendommer (i drift) som ikke disponerer annet dyrkbart areal enn djup myr. Det dreier seg imidlertid om små enheter. Disse 1 332 landbrukseiendommene har i gjennomsnitt 18,46 dekar dyrkbart areal (djup myr), men arealet varierer fra 1 til 337 dekar. Eiendommene er fordelt på 250 kommuner. Flest eiendommer i denne kategorien er det i 1260 Radøy (51 stk.) og 1263 Lindås (48 stk.). I

alt åtte kommuner har 20 eller flere eiendommer uten annet dyrkingsalternativ enn djup myr. Totalt 42 kommuner har ti eller flere berørte eiendommer i denne kategorien (Figur 6.4a).

Det er 1 756 landbrukseiendommer (i drift) som har dyrkbart areal, hvor alt dyrkbart areal er myr. Det dreier seg imidlertid om relativt små enheter. Disse 1 756 landbrukseiendommene har i gjennomsnitt 20,07 dekar dyrkbart areal (grunn eller djup myr). Eiendommene er fordelt på 284 kommuner, med fra 1 til 52 eiendommer i denne kategorien. Det tilgjengelige dyrkbare arealet på disse eiendommene varierer mellom 1 og 497 dekar. Det er fortsatt Radøy og Lindås som har flest eiendommer hvor alt dyrkbart areal er myr, men antallet øker bare marginalt (en i Radøy og to i Lindås) (Figur 6.4b).

Figur 6.4: Antall landbrukseiendommer som kun har djup myr tilgjengelig som dyrkbart areal (a, til venstre) og antall landbrukseiendommer som kun har myr (grunn eller djup) tilgjengelig som dyrkbart areal (b, til høyre). Største sirkel tilsvarer ca. 50 eiendommer (Radøy og Lindås i Hordaland).

Denne gjennomgangen viser først og fremst at det er stor variasjon i tilgangen på dyrkbart areal, både regionalt og lokalt. Eiendomsforhold kan begrense tilgangen på dyrkbart areal, i og med at kun en fjerdedel (26,6 %) av det dyrkbare arealet ligger på eiendommer der eier søker om produksjonstilskudd. Det er selvsagt mulig å kjøpe tilleggsjord, også for oppdyrking. Dette vil imidlertid øke kostnadene ved nydyrking. I tillegg til eiendomsforholdene legger verneområder og terrengforhold ytterligere begrensninger på tilgangen på dyrkbart areal.

I enkelte regioner er en betydelig andel av det dyrkbare arealet myr, enten man ser på det totale dyrkbare arealet eller det tilgjengelige dyrkbare arealet gitt forutsetningene om eierskap, vern og terrengforhold. Kysten av Sørlandet, sentrale deler av Vestlandet, områder i Møre og Trøndelag samt deler av Nordland peker seg ut som regioner med særlig høy myrandel.

Samtidig går det fram av analysene at det lokalt, i alle deler av landet, finnes enkelte eiendommer og enkeltforetak hvor en stor andel av det dyrkbare arealet er myr.

Litteratur og referanser

- Bárcena, T.G., Grønlund, A., Hoveid, Ø., Søgaard, G., Lågbu, R. 2016. Kunnskapsgrunnlag om nydyrking av myr. Sammenstilling av eksisterende kunnskapsgrunnlag om nydyrking av myr og synliggjøring av konsekvenser ved ulike reguleringstiltak, NIBIO Rapport 43/2016
<https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2415674>
- Björdal, I. 2007. Markslagsklassifikasjon i Økonomisk Kartverk. 2007-utgåva. Håndbok fra Skog og landskap;01/2007. Institutt for skog og landskap.
<https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2495599>
- Grønlund, A., Svendgård-Stokke, S., Hoveid, Ø. 2013. Grunnlag for prioritering av områder til nydyrking, Bioforsk rapport 151:2013. <http://hdl.handle.net/11250/2445630>
- Nibio. 2017. Tilleggsutredning knyttet til kostnadseffektivitet og klimaeffekter av forbud mot nydyrking av myr.
<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2415674/NIBIO%20Notat%20myrutredning29mai2017.pdf>
- Strand, G.H. og Bekkhus, R. 2008. Markslagsstatistikk, dyrka og dyrkbart areal, Ressursoversikt fra Skog og landskap 03/2008. Institutt for skog og landskap.
https://fakta.nibio.no/media/start/documents?view=preview&fuid=Arealstatistikk/folder1/Markslagsstatistikk_Dyrka_og_dyrkbart_areal_RO03_08.pdf

Lenker

- <https://www.nibio.no/tema/jord/arealressurser/arealressurskart-ar5/jordregister/beskrivelse-av-jordregister>
- <https://www.nibio.no/tema/jord/arealressurser/dyrkbar-jord>

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.

